

Ecologische vervolgonderzoeken Dahliastraat 91 te Made



September 2021
Maasarend, Praktisch in Ecologie
In opdracht van:
Welmers Burg Stedenbouw / Isolatie techniek Brabant B.V.

Ecologische vervolgonderzoeken Dahliastraat 91 te Made

Opdrachtgever:

Welmers Burg Stedenbouw / Isolatie techniek Brabant B.V.
Spijksedijk 8 / Dennenhof 57
4207 GN Gorinchem / 4921 MK Made
Contactpersonen:
Mevr. I. Burg / Dhr. G. Leijten

Opdrachtnemer:

Maasarend, Praktisch in ecologie
Baksweer 203
4941 LJ Raamsdonksveer
06-48270533
dennis@maasarend.nl
www.maasarend.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: 2021-059
Datum: 22 september 2021

Auteur:

Dennis Maas, BSc.



Kwaliteitscontrole:

Iris van der Arend, BSc.



Inhoud

1.	Aanleiding, doel en werkwijze onderzoek	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Doel	3
1.3	Werkwijze onderzoek	4
2.	Projectgebied en voorgenomen ontwikkeling	8
3.	Resultaten.....	12
3.1	Huismus.....	12
3.2	Gierzwaluw	12
3.3	Kleine marterachtigen en Steenmarter.....	13
3.4	Vleermuizen	13
3.4.1	Verblijfplaatsen.....	14
3.4.2	Foerageergebieden.....	14
3.4.3	Vliegroutes.....	14
4.	Conclusies en advies	15
4.1	Conclusies.....	15
4.2	Advies.....	16
4.3	Zorgplicht.....	16
	Literatuur	17
	Bijlage 1: Omstandigheden tijdens veldbezoeken.....	18
	Bijlage 2: Locaties cameravallen en marterboxen.....	20



1. Aanleiding, doel en werkwijze onderzoek

In dit hoofdstuk worden de aanleiding, het doel en de werkwijze van het onderzoek omschreven.

1.1 Aanleiding

Initiatiefnemer Isolatietechniek Brabant B.V. is voornemens om de projectlocatie, gelegen aan de Dahliastraat 91 te Made, opnieuw in te richten en ter plaatse een bedrijfspand met bedrijfswoning te realiseren.

In januari 2021 is door Econsultancy een ecologische quickscan uitgevoerd om inzicht te krijgen in de aanwezigheid van beschermde gebieden, beschermde soorten flora en fauna en beschermde houtopstanden. Tevens diende dit onderzoek om te toetsen of er bij een ruimtelijke ontwikkeling kans is op overtreding van de Wet Natuurbescherming (Rijksoverheid, 2017).

Vanuit deze quickscan is geconcludeerd dat nader soortspecifiek onderzoek nodig is naar Huismus, Gierzwaluw, kleine marterachtigen en vleermuizen (van der Hulst, 2021). Welmers Burg Stedenbouw heeft namens de initiatiefnemer aan Maasarend, Praktisch in ecologie gevraagd om de ecologische vervolgonderzoeken uit te voeren.

1.2 Doel

Het doel van deze ecologische vervolgonderzoeken is om de aan- of afwezigheid van beschermde soorten binnen het projectgebied aan te tonen en eventuele negatieve effecten van de ruimtelijke ingreep op deze soorten in kaart te brengen. Afhankelijk van de uitkomsten van de aanvullende onderzoeken kan worden vastgesteld of er bij de uitvoering van de werkzaamheden sprake kan zijn van een overtreding op de Wet Natuurbescherming (Rijksoverheid, 2017) en of er een ontheffing aangevraagd dient te worden bij de Omgevingsdienst Brabant Noord.

Onderzoeksvragen

Aan de hand van het onderzoek worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

- *Maken Huismus, Gierzwaluw, kleine marterachtigen en vleermuizen gebruik van het projectgebied?*
- *Heeft de uitvoering van de gewenste ruimtelijke ingreep een negatief effect op de gunstige staat van instandhouding van Huismus, Gierzwaluw, kleine marterachtigen en vleermuizen?*
- *Is de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling mogelijk vanuit de Wet Natuurbescherming (2017)?*



1.3 Werkwijze onderzoek

De inventarisaties naar de aan-/afwezigheid van beschermde soorten en het functiegebruik van het projectgebied door deze soorten hebben plaatsgevonden op de volgende data:

- 6 april 2021: Huismus inventarisatie;
- 6 april t/m 17 mei 2021: Cameraval en marterboxen voor kleine marterachtigen;
- 15 april 2021: Huismus inventarisatie;
- 3 mei 2021: Extra Huismus inventarisatie, i.v.m. slechte weersomstandigheden op 6 april;
- 2 juni 2021: Avondinventarisatie Gierzwaluw en kraamperiode vleermuizen;
- 27 juni 2021: Ochtendinventarisatie kraamperiode vleermuizen;
- 29 juni 2021: Avondinventarisatie Gierzwaluw;
- 12 juli 2021: Avondinventarisatie Gierzwaluw en kraamperiode vleermuizen;
- 20 augustus 2021: Inventarisatie paarperiode vleermuizen;
- 13 september 2021: Inventarisatie paarperiode vleermuizen.

De omstandigheden tijdens deze veldbezoeken, inclusief een korte samenvatting van de bevindingen tijdens het betreffende veldbezoek, zijn weergegeven in bijlage 1.

De inventarisaties naar Huismus zijn uitgevoerd conform het Kennisdocument Huismus (BIJ12, 2017). Hierbij zijn twee geldige ochtendbezoeken uitgevoerd door een ecooloog van Maasarend en één bezoek in slechte weersomstandigheden. Door sneeuwval tijdens het eerste bezoek op 6 april 2021 is een extra bezoek ingepland.

De inventarisaties naar Gierzwaluw zijn uitgevoerd conform het Kennisdocument Gierzwaluw (BIJ12, 2017). De inventarisaties zijn uitgevoerd door een veldmedewerker ecologie van Maasarend, waarbij in totaal drie veldbezoeken zijn afgelegd. Bij twee van deze veldbezoeken zijn de inventarisaties naar Gierzwaluw gecombineerd met de inventarisaties naar vleermuizen.

De gekozen onderzoeksinspanning qua hoeveelheid cameravallen en marterboxen voor kleine marterachtigen komt voort uit de voorschriften in "Handreiking Kleine Marters in relatie tot soortbescherming" (Bouwens, 2017), de "Handreiking Wezel, Hermelijn, Bunzing in Noord-Holland" (Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, z.d.) en inzichten van de Stichting Kleine Marters.

Er is op 6 april 2021, in geschikt habitat, één cameraval geplaatst van het type Browning Dark Ops PRO XD. Om de trefkans te verhogen is gebruik gemaakt van een lokstof. Binnen het beeldbereik van de camera is een blikje opengewerkte sardientjes geplaatst (Figuur 1).





Figuur 1 Cameraval "Dahliacam1", inclusief lokstof.

Daarnaast is één marterbox met camera, van het type Browning Dark Ops PRO XD, in geschikt leefgebied geplaatst (Figuur 2). In de marterbox is eveneens gebruik gemaakt van sardientjes als lokstof (Figuur 3). Mostela marterboxen zijn zo ontworpen dat de kleinste Wezel tot de grootste Hermelijn de kist kan betreden via een deels open buis. Binnen in de kist wordt de sensor van de camera door de bezoeker getriggerd en wordt deze vastgelegd.

De cameraval en marterbox zijn in totaal zes weken aanwezig geweest binnen het gebied en zijn tweewekelijks gecontroleerd en zo nodig voorzien van nieuwe batterijen en/of lokstof. De camera's zijn zo ingesteld dat er drie foto's werden gemaakt op het moment dat de sensor geactiveerd werd. Hierna was de sensor 30 seconden buiten werking, alvorens deze opnieuw geactiveerd kon worden. Het onderzoek met behulp van cameravallen is uitgevoerd door een ecooloog van Maasarend.





Figuur 2 Marterbox "Dahliabox1".





Figuur 3 Binnenzijde van marterbox "Dahliabox01", met daarin de open buis, de camera en de lokstof.

De exacte locaties van de cameravallen en marterboxen zijn weergegeven in bijlage 2.

De inventarisaties naar vleermuizen zijn uitgevoerd volgens het Vleermuisprotocol 2021 (Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, 2021). In de onderzoeksopzet is uitgegaan van de potentiële aanwezigheid van Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger en Rosse vleermuis. In totaal kwam het aantal bezoeken tijdens de kraamperiode (15 mei-15 juli) op één ochtendbezoek en twee avondbezoeken. Gedurende deze bezoeken is de aanwezigheid van en het functiegebruik door vleermuizen binnen het projectgebied geïnventariseerd. Het gehele onderzoeksgebied was door één persoon voldoende te overzien of te beluisteren met inachtneming van de vuistregel uit het vleermuisprotocol (als meer dan 25% niet te overzien is, dan volgende persoon inschakelen). Tijdens de kraamperiode is het projectgebied door een veldmedewerker ecologie van Maasarend onderzocht.

Tijdens de paarperiode (15 augustus – 1 oktober) zijn twee bezoeken afgelegd door een veldmedewerker ecologie.

Er is tijdens alle onderzoeken gebruik gemaakt van een batdetector van het type Pettersson Ultrasound Detector D240X.



2. Projectgebied en voorgenomen ontwikkeling

Het projectgebied bevindt zich aan de Dahliastraat 91 in het buitengebied van Made (Figuur 4). De locatie maakt deel uit van de gemeente Drimmelen, in de provincie Noord-Brabant.



Figuur 4 Locatie van het projectgebied.

Het projectgebied betreft een locatie in het buitengebied van Made, ten noorden van de kern. Op deze locatie bevinden zich een leegstaand woonhuis en drie opstallen, waarvan één opstal direct grenst aan het woonhuis (Figuur 5, Figuur 6 en Figuur 7). Het projectgebied heeft in het verleden een agrarische bestemming gehad.





Figuur 5 Voorzijde woonhuis met aanliggende opstal.





Figuur 6 Achterzijde woonhuis met twee van de drie opstallen. Eén van deze opstallen ligt in verbinding met het woonhuis.



Figuur 7 Huidige situatie. (Welters Burg Stedenbouw, 2020)



De initiatiefnemer is voornemens om het projectgebied opnieuw in te richten en ter plaatse een bedrijfspand met bedrijfswoning te realiseren (Figuur 8). Hiervoor zullen het woonhuis en de beide opstallen die niet grenzen aan het woonhuis worden gesloopt. De grootste van de drie opstallen, direct grenzend aan het woonhuis zal worden gerenoveerd. Hiervoor zal het bestemmingsplan worden gewijzigd.



Figuur 8 Toekomstige situatie. (Welmers Burg Stedenbouw, 2020)



3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd van het aanvullend onderzoek per soort of soortgroep.

3.1 Huismus

De Huismusinventarisaties hebben plaatsgevonden op 6 april, 15 april en 3 mei 2021. Ook op de andere data, met betrekking tot de onderzoeken naar kleine marterachtigen, is gelet op activiteit van Huismus.

Binnen het projectgebied zijn geen nestlocaties van Huismus vastgesteld. Figuur 9 geeft de aangetroffen Huismus territoria in de omgeving van het projectgebied weer. Aan de overzijde van de Dahliastraat, ter hoogte van Witteweg 12 zijn tijdens elk locatiebezoek baltsende Huismus mannetjes waargenomen. Er zijn op het terrein van Witteweg 12 twee territoria van Huismus vastgesteld.

Binnen het projectgebied ontbreekt het aan opgaande vegetatie, die een belangrijke rol kan vervullen voor Huismus met betrekking tot dekking, voedsel zoeken en sociale interactie.



Figuur 9 Aangetroffen nestlocaties en andere waarnemingen van Huismus in de omgeving van het projectgebied.

3.2 Gierzwaluw

De inventarisaties naar Gierzwaluw zijn uitgevoerd op 2 juni, 29 juni en 12 juli 2021. De bezoeken op 2 juni en 12 juli zijn gecombineerd uitgevoerd met inventarisaties naar



vleermuizen. Tijdens geen van de bezoeken is Gierzwaluw aangetroffen binnen het projectgebied of de directe omgeving.

3.3 Kleine marterachtigen en Steenmarter

De marterboxen en de cameraval zijn binnen het projectgebied aanwezig geweest van 6 april t/m 17 mei 2021.

Tabel 1 geeft een overzicht van de vastgelegde waarnemingen in de marterbox. Er is in totaal één soort vastgelegd op de camerabeelden. Bosmuis werd 7 keer vastgelegd op beeld.

Soort	Dahliabox1
Bosmuis	7
Totaal aantal soorten	1
Totaal aantal individuen	7

Tabel 1 Vangsten marterbox.

In Tabel 2 zijn alle door de losse cameraval vastgelegde waarnemingen weergegeven. Op deze camera werden in totaal 7 soorten vastgelegd, waarvan 2 zoogdiersoorten. De zoogdiersoorten betrof 5 waarnemingen van Bosmuis en 37 waarnemingen van Huiskat.

Soort	Dahliacam1
Bij onbekend	1
Bosmuis	5
Heggenmus	6
Houtduif	2
Huiskat	37
Koolmees	2
Merel	1
Totaal aantal soorten	7
Totaal aantal individuen	54

Tabel 2 Vangsten cameraval.

Er zijn zowel in de marterbox als op de losse cameraval geen kleine marterachtigen waargenomen. De aantallen en de diversiteit aan waargenomen prooidieren voor kleine marterachtigen is relatief zeer laag ten opzichte van andere onderzoeken. Het projectgebied blijkt hierdoor geen geschikt habitat te bieden voor kleine marterachtigen.

3.4 Vleermuizen

De inventarisaties naar vleermuizen zijn uitgevoerd op 2 juni, 27 juni, 12 juli, 20 augustus en 13 september 2021.



3.4.1 Verblijfplaatsen

Er zijn gedurende de onderzoeksperiode geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen binnen het projectgebied of de directe omgeving.

3.4.2 Foerageergebieden

Tijdens alle bezoeken zijn tussen de één en drie Gewone dwergvleermuizen en tussen de één en twee Ruige dwergvleermuizen foeragerend waargenomen binnen of direct grenzend aan het projectgebied. Tijdens het bezoek op 12 juli werd kortstondig een foeragerende Laatvlieger waargenomen op de kruising Dahliastraat met Witteweg. De meeste foerageeractiviteiten vonden plaats op het terrein tussen de opstallen in. Dit was echter steeds van een beperkte duur en met een beperkt aantal individuen. Het foerageergebied is van marginaal belang en in de wijdere omgeving zijn foerageergebieden van een hogere kwaliteit te vinden.

3.4.3 Vliegroutes

Er zijn geen essentiële vliegroutes van vleermuizen vastgesteld gedurende de onderzoeksperiode.



4. Conclusies en advies

Vanuit de resultaten volgen in dit hoofdstuk de conclusies en adviezen.

4.1 Conclusies

Om vast te kunnen stellen of Huismus, Gierzwaluw, kleine marterachtigen en vleermuizen voorkomen in het projectgebied, is nader soortspecifiek onderzoek uitgevoerd. Aan de hand van dat onderzoek kan er bepaald worden of er mitigerende of compenserende maatregelen nodig zijn en kunnen de volgende onderzoeksvragen worden beantwoord:

- *Maken Huismus, Gierzwaluw, kleine marterachtigen en vleermuizen gebruik van het projectgebied?*
- *Heeft de uitvoering van de gewenste ruimtelijke ingreep een negatief effect op de gunstige staat van instandhouding van Huismus, Gierzwaluw, kleine marterachtigen en vleermuizen?*
- *Is de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling mogelijk vanuit de regelgeving omtrent de flora en fauna?*

Maken Huismus, Gierzwaluw, kleine marterachtigen en vleermuizen gebruik van het projectgebied?

Huisumus, Gierzwaluw, kleine marterachtigen maken niet of in zeer beperkte mate gebruik van het projectgebied. Huisumus, Gierzwaluw en kleine marterachtigen ontbreken volledig. Vleermuizen maken slechts in beperkte mate gebruik van het projectgebied om te foerageren.

Heeft de uitvoering van de gewenste ruimtelijke ingreep een negatief effect op de gunstige staat van instandhouding van Huismus, Gierzwaluw, kleine marterachtigen en vleermuizen?

De gewenste ruimtelijke ingreep heeft geen negatief effect op de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten. De meeste onderzochte soorten ontbreken volledig. Ten aanzien van het foerageren van vleermuizen geldt dat het projectgebied geen dienst doet als essentieel foerageergebied en deze van marginaal belang is voor vleermuispopulaties.

Is de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling mogelijk vanuit de regelgeving omtrent de Wet Natuurbescherming?

De voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling kan onverminderd plaatsvinden zonder kans op overtreding van bepalingen uit de Wet Natuurbescherming (Rijksoverheid, 2017).



4.2 Advies

Het is niet noodzakelijk om mitigerende en/of compenserende maatregelen te treffen voor beschermde soorten.

Bij de realisatie van de nieuwbouw kan er wel aan worden gedacht om voorzieningen voor gebouw bewonende soorten aan te brengen. Dit kan bijvoorbeeld door het plaatsen van duurzame nestkasten voor Huismus of inbouwstenen voor vleermuizen.

4.3 Zorgplicht

Onderstaande maatregelen tijdens de uitvoering van de werkzaamheden zijn altijd geldend:

- Vanuit de Zorgplicht is het een eis om voorzichtig te handelen met alle voorkomende flora en fauna;
- Indien, ondanks zorgvuldig handelen, er schade lijkt te ontstaan aan beschermde flora en fauna, wordt er direct contact opgenomen met een ter zake deskundige ecooloog;
- Om bodem bewonende dieren de mogelijkheid te geven een nieuw leefgebied te vinden, wordt er gefaseerd gewerkt bij de verwijdering van vegetatie, stobben en bodemmateriaal;
- Dieren krijgen de rust en kans om zich te verplaatsen, indien zij worden aangetroffen tijdens werkzaamheden;
- In verband met vleermuizen worden werkzaamheden uitgevoerd tussen zonsopkomst en zonsondergang. Verlichting dient vleermuisvriendelijk te zijn om verstoring te voorkomen zoals: UV-vrije verlichting, beperkte hoogte lichtmasten, convergerende en naar beneden gerichte verlichting en geen sterk bundellicht;
- Vestiging van Rugstreeppad voorkomen door puinhopen te verwijderen, rijsporen en plasvorming te voorkomen. Daarnaast is het mogelijk een scherm in te graven rondom het plangebied. Deze dient 10 cm te worden ingegraven en verder bovengronds een hoogte van 50 cm te hebben;
- Er wordt rekening gehouden met broedvogels en het broedseizoen van 15 maart tot en met 15 juli. Werkzaamheden worden gestart voor of na het broedseizoen.



Literatuur

BIJ12. (2017). *Kennisdocument Gierzwaluw, Apus apus*. Utrecht: BIJ12.

BIJ12. (2017). *Kennisdocument Huismus*. Utrecht: BIJ12.

Bouwens, S. (2017). *Handreiking Kleine Marters in relatie tot soortbescherming*. 's-Hertogenbosch: Provincie Noord-Brabant.

Omgevingsdienst Noord-Holland Noord. (z.d.). *Handreiking Wezel, Hermelijn, Bunzing in Noord-Holland*. Hoorn: Omgevingsdienst Noord-Holland Noord. Opgeroepen op november 26, 2019, van https://www.odnhn.nl/Wet_natuurbescherming/Soortenbescherming

Rijksoverheid. (2017, januari 1). *Wet Natuurbescherming*. Opgeroepen op september 22, 2021, van <http://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2018-07-01>

van der Hulst, K. (2021). *Quickscan Wet Natuurbescherming Dahliastraat 91 te Made*. Rotterdam: Econsultancy.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus. (2021). *Vleermuisprotocol 2021*. Odijk: Netwerk Groene Bureaus. Opgeroepen op februari 22, 2021, van <https://www.vleermuisprotocol.nl/werken-aan-kwaliteit/werken-aan-kwaliteit/vleermuisprotocol>

Welmers Burg Stedenbouw. (2020, augustus 27). *Principeverzoek Dahliastraat 91 Made*. Gorinchem: Welmers Burg Stedenbouw.



Bijlage 1: Omstandigheden tijdens veldbezoeken

Datum en tijd	Weer	Onderzochte soorten	Samenvatting
6 april 2021, 7.59-9.59 uur	2 °C 4 Bft NW Lichte sneeuwval bij aanvang onderzoek. Vanaf 8.14 uur opklaringen, half bewolkt.	Huismus	Oude braakbal van Kerkuil in achterste stal/schuur. Geen verdere sporen. Geen activiteit van Huismus binnen projectgebied. Huismus activiteit aan overzijde aan Witteweg 12.
6 april t/m 17 mei 2021		Kleine marterachtigen	Geen beschermde marterachtigen aanwezig binnen projectgebied.
15 april 2021, 7.40-9.40 uur	3 °C 1 Bft N Helder en zonnig 0 mm neerslag	Huismus	Geen activiteit van Huismus binnen projectgebied. Huismus activiteit aan overzijde ter hoogte van Witteweg 12.
3 mei 2021, 7.00-9.00 uur	4 °C 2 Bft ZZW Helder 0 mm neerslag	Huismus (extra bezoek)	Geen activiteit van Huismus binnen projectgebied. Dichtstbijzijnde activiteit aan Witteweg 12.
2 juni 2021, 20.45-23.55 uur	26 °C 2 Bft ONO Licht bewolkt tot bewolkt 0 mm neerslag	Gierzwaluw en vleermuizen	Gierzwaluw: - geen gierende vluchten waargenomen binnen het plan gebied - geen nestlocaties vastgesteld binnen het plangebied Vleermuis: - geen verblijfplaatsen waargenomen - geen vliegroutes waargenomen - 2 exemplaren Gewone dwerg, foeragerend - 1 exemplaar Ruige dwerg, foeragerend
27 juni 2021, 2.50-5.25 uur	17 °C 2 Bft ZW Helder 0 mm neerslag	Vleermuizen	Vleermuizen - 3 x Gewone dwerg foeragerend - 1 x Ruige dwerg foeragerend - geen verblijfplaatsen waargenomen - geen vliegroutes waargenomen
29 juni 2021, 20.30-22.30 uur	17 °C 3 Bft NNW Bewolkt 0 mm neerslag	Gierzwaluw	Gierzwaluwen: - geen gierende vluchten waargenomen binnen het projectgebied - geen nestlocaties waargenomen binnen het projectgebied



12 juli 2021, 20.50-0.00 uur	20 °C 1 Bft ZW Overwegend bewolkt 0 mm neerslag	Gierzwaluw en vleermuizen	Gierzwaluwen: - geen gierende vluchten waargenomen - geen nestlocaties waargenomen Vleermuizen: - 2 x Gewone dwerg - 1 x Ruige dwerg - 1 x Laatvlieger - geen verblijfplaatsen waargenomen - geen vliegroutes waargenomen
20 augustus 2021 0.15- 2.15 uur	14 °C 2 Bft ZZW Overwegend bewolkt 0 mm neerslag	Vleermuizen	Vleermuizen: 1 x Gewone dwerg foeragerend en 2 x Ruige dwerg, Geen vliegroutes Geen verblijfplaatsen
13 september 2021, 22.00-0.00 uur	16 °C 1 Bft NO Helder 0 mm neerslag	Vleermuizen	Vleermuizen: 2x Gewone dwerg 1 x Ruige dwerg - geen verblijfplaatsen binnen het projectgebied waargenomen - geen vliegroutes binnen het projectgebied waargenomen



Bijlage 2: Locaties cameravallen en marterboxen

